

Sociale Zaken en Werkgelegenheid
SZ

Stadskantoor
Lübeckplein 2
Postbus 538
8000 AM Zwolle
Telefoon (038) 498 3254
www.zwolle.nl

Aan de slag met (digi)taal en rekenen

meerjarenplan laaggeletterdheid 2018-2022
Gemeente Zwolle

Lzeen en
shicrejvn
is neit voor
iereeden
vezlafnek-
sprend.

1

Samenvatting

Dit is het meerjarenplan laaggeletterdheid van de gemeente Zwolle. We zien in Zwolle een onverminderde grote opgave in het ondersteunen en vergroten van basisvaardigheden. We spreken in dit plan over laaggeletterdheid en basisvaardigheden. Daarmee bedoelen we het geheel van taalvaardigheid, rekenvaardigheid en digitale vaardigheid. Wanneer deze basis ontbreekt of onvoldoende aanwezig is, heeft dat invloed op het kunnen meedoen in de Zwolse samenleving, gezondheid en de zelfredzaamheid van inwoners.

Het beschikbare budget vraagt om heldere keuzes en doelstellingen. De belangrijkste doelstellingen voor de komende 4 jaar zijn:

1. We zetten extra in op het herkennen, opsporen en verwijzen van inwoners met een taalachterstand in basisvaardigheden.
2. Bij ondersteuning staat de vraag van de burger centraal. Die ondersteuning heeft het doel om zelfredzaamheid en participatie te vergroten.
3. We blijven jaarlijks krachtig inzetten op volwasseneneducatie: we streven jaarlijks naar 80 formele trajecten en 200 non-formele trajecten.
4. We zetten extra in op het voorkomen van achterstand in basisvaardigheden in de leeftijd van 0 tot 18 jaar. Daarbij verwijzen we actief ook de ouders van kinderen met een achterstand.
5. We gaan de effecten van ondersteuning in basisvaardigheden meten en daarvoor een monitor ontwikkelen.

2

Aanleiding

In de huidige kennissamenleving kunnen laaggeletterden moeilijk meekomen. De samenleving ontwikkelt zich in een razend tempo en wordt steeds complexer. Een aantal burgers kan deze ontwikkelingen amper bijhouden of haakt af. Gemis aan taalvaardigheid, rekenvaardigheid en digitale vaardigheden spelen hierbij vaak een grote rol. Andersom, vanuit de samenleving bekeken, zijn de maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid - variërend van economische tot sociale kosten - hoog. Er is onderzocht wat de maatschappelijke kosten zijn als gevolg van het ontbreken van voldoende taalvaardigheid. Recentelijk is die landelijke inschatting verdubbeld: van een half miljard naar bijna 1 miljard per jaar.

De verbetering van basisvaardigheden heeft grote positieve gevolgen, voor mensen zelf, maar ook voor de samenleving als geheel. Basisvaardigheden hebben invloed op het zelfbeeld van mensen, hun interactie met anderen, hun welbevinden en inzetbaarheid. Betere basisvaardigheden hangen ook samen met betere gezondheidsvaardigheden: meer regie over gezondheid, ziekte en zorg.

Landelijk, provinciaal en lokaal is er een diversiteit aan initiatieven om inwoners die laaggeletterd zijn te ondersteunen. Landelijk is er een ontwikkeling om niet alleen in te zetten op taalvaardigheid, maar ook op rekenen en het omgaan met internet en digitale vaardigheden. Tevens vindt er een verschuiving plaats van curatief naar preventief beleid. Landelijk vinden initiatieven plaats vanuit het programma "Tel mee met Taal". In het kader van arbeidsparticipatie en integratie van nieuwkomers wordt in regionaal

Datum 28 november 2017
Ons kenmerk Aan de slag met taal

verband taalondersteuning gekoppeld aan de vraag op de arbeidsmarkt. Ook over zogenaamde duale trajecten inburgering – inburgering gekoppeld aan het opdoen van werkervaring bij werkgevers – wordt opnieuw ontwikkeld. Dat komt in dit plan verder niet aan de orde, omdat taalondersteuning aan nieuwkomers sinds de wijziging van de wet Inburgering in 2013 geen verantwoordelijkheid meer is van gemeenten.

In het regeerakkoord zijn een aantal plannen aangekondigd: meer middelen en inzet op taalverhoging. Daarbij wordt ingezet op een hoger taalniveau. De inburgeringswet gaat wijzigen en de uitvoering wordt weer bij de gemeenten gepositioneerd. In de uitvoering in de aanpak van statushouders wordt hier al enigszins op ingespeeld. Zodra de plannen van de regering zijn uitgewerkt zal worden onderzocht wat de gevolgen zijn voor gemeentelijk beleid.

De beschikbare gemeentelijke middelen voor het bestrijden achterstanden in basisvaardigheden door de gemeente zijn beperkt en vragen om scherpere keuzes en prioritering. Jaarlijks is er gemeentelijk zo'n € 400.000 beschikbaar voor taalondersteuning. Ongeveer € 300.000 wordt hiervan door het rijk beschikbaar gesteld en is geormerkt in de wet educatie beroepsonderwijs. Een bedrag van € 75.000 is door de raad beschikbaar gesteld voor taalondersteuning door taalvrijwilligers. Een bedrag van € 150.000 is vanaf 2018 extra beschikbaar voor het voorkomen van onvoldoende basisvaardigheden in de leeftijd van 0 tot 18 jaar.

De afgelopen jaren is er sterk ingezet op een lokale infrastructuur ter ondersteuning van volwasseneneducatie. Daarbij is een begin gemaakt om die infrastructuur meer aan te laten sluiten op de ontwikkelingen en opgaven in het sociaal domein. Dit was een doelstelling van het landelijk programma "Taal voor het leven (nu "Tel mee met Taal"). Taalondersteuning als onderdeel van basisvaardigheden wordt daarmee niet als doel op zich, maar als instrument ingezet bij participatie, gezondheid en zelfredzaamheid. Basis vaardigheden wordt daarmee verbonden aan de plek waar mensen wonen, leren, werken en zorg ontvangen. Niet alleen volwassenen maar ook kinderen vallen binnen dit meerjarenplan onder ons aandachtsgebied.

In dit meerjarenplan komen achtereenvolgens aan de orde:

- Onderzoek en de opgave
- Wat doen we al?
- Wat gaan we extra doen?
- Hoe zetten we daarvoor de beschikbare middelen in?

3 Onderzoek naar laaggeletterdheid

Wij leven in een welvarend en modern land, waarin we van een industriële samenleving steeds meer veranderen tot een kennismaatschappij. Er wordt van onze inwoners meer gevraagd om op eigen kracht te participeren in de samenleving en dit vraagt ook om een steeds hoger niveau van (basis)vaardigheden: lezen en schrijven, informatie verwerken, internetten, formulieren kunnen invullen, financiële zaken regelen en sociaal vaardig zijn. Zonder deze 'basale' vaardigheden wordt een inwoner in zijn maatschappelijke participatie belemmerd. Hoe vanzelfsprekend deze vaardigheden

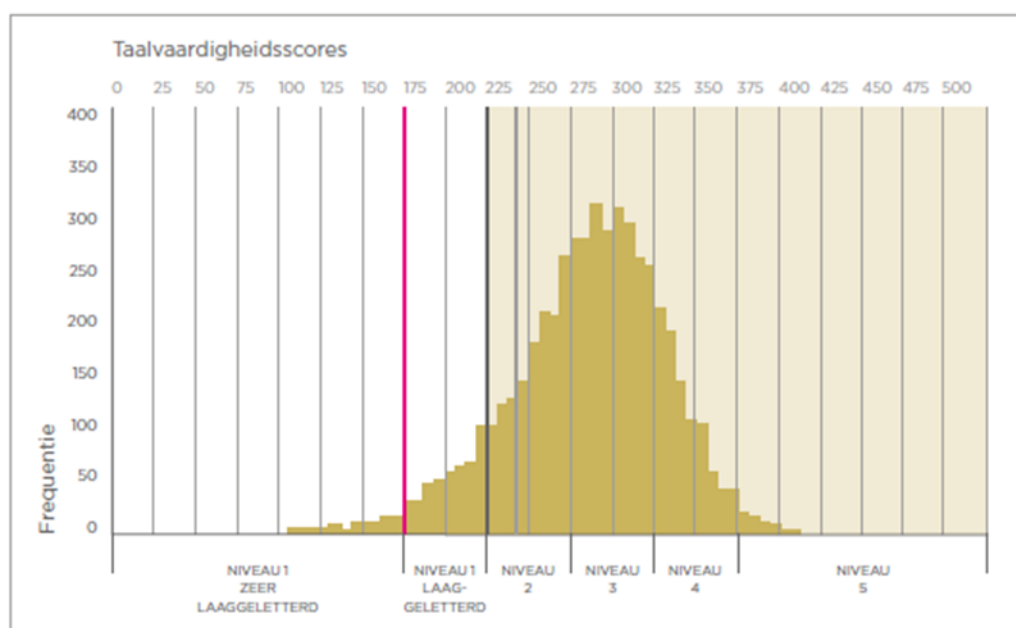
wellicht voor velen van ons zijn, voor een deel van de inwoners zijn ze dat niet. Deze inwoners hebben een achterstand op hun basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en zijn laaggeletterd.

Wij verwijzen in dit hoofdstuk voornamelijk naar onderzoeken rondom laaggeletterdheid. Laaggeletterdheid in de huidige definitie (zie bijlage 1) omvat een groot deel van de basisvaardigheden waarover dit beleidsplan gaat. Daarom zijn de gebruikte onderzoeken een goede bron van informatie voor dit beleidsplan om daarmee zicht te krijgen op de opgave.

3.1 Onderzoek laaggeletterdheid onder volwassenen

Er wordt veel onderzoek gedaan naar de oorzaken van laaggeletterdheid. De term laaggeletterdheid als onderdeel van basisvaardigheden wordt hier gebruikt, omdat dit aansluit bij de onderzoeken. Hieronder een grafiek met de Nederlandse taalvaardigheidsscores. De mate van geletterdheid wordt uitgedrukt op een schaal van 1 – 500, waarbij een score onder de 220 (niveau 1F, einde basisschool) wijst op laaggeletterdheid.

Tabel 3: Verdeling van mensen over de taalvaardigheidsscores

Bron: Buisman & Houtkoop (2014)

In bovenstaande grafiek zien we dat het overgrote deel van de mensen niveau twee, drie of vier heeft (Buisman & Houtkoop, 2014). Er zijn zeer weinig mensen met niveau vijf. Binnen niveau één wordt onderscheid gemaakt tussen mensen die niet of nauwelijks kunnen lezen (analfabeet/zeer laag geletterd), en mensen die wel enigszins kunnen lezen, maar wiens niveau niet goed genoeg is voor de genoemde functionele taken (laaggeletterd). Landelijk is er sprake van een stijgende trend in laaggeletterdheid: tussen 1995 en 2012 zijn er meer laaggeletterden er bij gekomen.

Datum
Ons kenmerk

28 november 2017
Aan de slag met taal

Hoewel het gemiddelde taalniveau in Zwolle iets hoger ligt dan het landelijk gemiddelde (tussen de 290 en 294), ligt het aantal laaggeletterden net als de rest van Nederland in Zwolle naar schatting tussen de 8 en 11 % (1 op de 9). Dat zijn tussen de 7300 en 9500 inwoners tussen de 16 en 65 jaar. Onderzoeken (bronnen) wijzen uit dat percentueel gezien laaggeletterdheid vaker voorkomt bij mensen die:

- Ouder zijn dan 65 jaar (1 op de 5)
- Laag of middelbaar opgeleid zijn
- Langer dan twee jaar werkloos of inactief zijn (1 op de 4)
- Vallen onder de minima
- Een migrantenafkomst hebben
- in achterstandsbuurtten wonen
- te maken hebben met gezondheidsproblematiek of een beperking

Onder mensen met een migratieachtergrond (voorheen ook wel allochtonen) komt percentueel gezien meer laaggeletterdheid voor dan onder inwoners met een Nederlandse afkomst (voorheen autochtonen). Dit verschil zit hem vooral in de doelgroep die voorheen de 'eerste generatie allochtonen' werd genoemd. Het verschil tussen inwoners van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst is nauwelijks waarneembaar vanaf de 'tweede generatie'.

Laaggeletterdheid komt echter voor in alle groepen van de bevolking en dus niet alleen binnen groepen met bovengenoemde kenmerken. Hoewel werkloosheid, een migrantenachtergrond en hogere leeftijd belangrijke correlerende factoren zijn met laaggeletterdheid, gaat het relatief gezien maar om kleine aantallen laaggeletterden. In absolute aantallen heeft de grootste groep laaggeletterden juist een baan, is van Nederlandse afkomst en heeft een afgeronde middelbare opleiding. Van de 1,3 miljoen laaggeletterden in Nederland zijn 540.000 mensen afkomstig uit deze groep. Dat zijn zo'n 5000 inwoners in Zwolle. Door schaamte en taboe, die juist onder deze doelgroep veel heerst, is deze doelgroep echter onvoldoende in beeld en/of bekend bij gemeenten en partners.

3.2 Onderzoek achterstanden en kans op laaggeletterdheid onder kinderen

Laaggeletterdheid is vaak generatie overstijgend. Problemen die bij ouders worden geconstateerd, kunnen zich herhalen bij kinderen. Kinderen waarvan beide ouders laaggeletterd zijn, hebben een drie maal grotere kans om ook zelf laaggeletterd te worden. Daarnaast wijst onderzoek naar laaggeletterdheid uit dat:

- 25% van de basisschoolleerlingen de basisschool verlaat met 2 jaar taalachterstand
- 13,8% van de 15-jarigen in Nederland grote moeite heeft met het begrijpen van hun schoolboeken en later zeer waarschijnlijk onder de noemer laaggeletterdheid vallen.
- 50% van leerlingen op laagste niveaus VMBO laaggeletterd is.

3.3

Onderzoek naar de effecten van ondersteuning

Hoewel er veel onderzoek is gedaan naar de oorzaken en kenmerken van laaggeletterdheid, is er nog weinig bekend van wat de maatschappelijke effecten zijn van ondersteuning. We weten in Zwolle dat volwassenen die formeel taalonderwijs volgen een diploma of een certificaat behalen, waaruit blijkt dat ze voldoen aan het gewenste taalniveau. Met de afbouw van de verplichte inkoop bij de ROC's wordt er meer ingezet op non-formele taalondersteuning. Het werken met taalvrijwilligers werkt drempelverlagend, er kan meer maatwerk worden geboden en de resultaten met ondersteuning door taalvrijwilligers zijn veelal vergelijkbaar met formeel taalonderwijs, terwijl de kosten lager zijn. We weten echter niet wat de effecten zijn van ondersteuning (formeel en non-formeel) op participatie, gezondheid en zelfredzaamheid. Om de inzet van middelen zo efficiënt mogelijk te maken, is het van belang om de resultaten van ondersteuning goed te monitoren. Daarbij gaat het om het begin en eindniveau tijdens ondersteuning en ook het effect van de ondersteuning op (arbeids)participatie en zelfredzaamheid.

Doelstelling 1 sturen op resultaten

We willen het resultaat van ondersteuning bij laaggeletterdheid beter in beeld krijgen om daarmee te kunnen sturen op de inzet van middelen en de effectiviteit van verschillende aanpakken. Daarbij willen bij ondersteuning het begin- en eindniveau meten. Daarnaast ook het effect op de mate van participatie en zelfredzaamheid. We gaan hiervoor een monitor ontwikkelen.

4

Wat doen we ter ondersteuning bij onvoldoende basisvaardigheden?

4.1

Volwasseneneducatie

De afgelopen jaren is er in Zwolle sterk ingezet op een lokale infrastructuur waarbij partners zich gezamenlijk inzetten in het bestrijden van laaggeletterdheid. Het Taalpunt functioneert daarbij als expertisecentrum en makelaar tussen vraag en aanbod. In het dienstverleningsproces van Gemeenten wordt de Taalmeter ingezet om laaggeletterden te vinden. Sinds 2016 is het bovendien wettelijk verplicht om het taalniveau naar vermogen te verbeteren als voorwaarde voor het ontvangen van een uitkering op grond van de Participatiewet. Hiervoor is het bestand uitkeringsgerechtigden recentelijk gescreend en is de doelgroep verwezen naar het Taalpunt voor een passend aanbod. De gezamenlijke activiteiten door taalaanbieders (formeel en non-formeel) worden jaarlijks geëvalueerd en vastgelegd in een jaarplan. Aanvullend hierop vinden in de stad allerlei activiteiten plaats waarbij het informeel leren van de Nederlandse taal een rol speelt. Deze laagdrempelige activiteiten zijn een belangrijke functie in de toeleiding naar formeel en/of non-formeel taalonderwijs. De gezamenlijke opgave aan de hand van ondersteuningsvragen van inwoners staat hierbij centraal. Hieronder een aantal cijfers over inzet en bereikte resultaten in 2016:

2016

Datum
Ons kenmerk

28 november 2017
Aan de slag met taal

Taalmeter: 343 afgenomen in het aanvraagproces uitkering
Formele taalondersteuning: 80 deelnemers bij ROC's
Non-formele taalondersteuning: 150 nieuwe deelnemers (waarvan 50 statushouders, aanvullend op inburgering)
Non-formele taalondersteuning lopend: 624 deelnemers
Aantal vrijwilligers: 250

In Zwolle worden mooie resultaten bereikt met de ondersteuning van inwoners met . Met name non-formele taalondersteuning en de meer informele activiteiten (Taalhuizen) sluiten dicht aan bij de vraag en leefwereld van de deelnemers. In de gesprekken met partners blijkt dat het wel lastig om potentiële deelnemers te signaleren. Naast de taalmeter is onlangs een pilot gestart om burgers met achterstand te signaleren. Hiervoor worden professionals in het dienstverleningsproces van de gemeente getraind om inwoners met achterstand te herkennen en door te verwijzen naar het Taalpunt. We willen hier de komende jaren extra op inzetten. Met name gekoppeld andere ondersteuningsvragen van inwoners op het gebied van schulden, gezondheid en (arbeids)participatie.

Doelstelling 2 extra inzet in het vinden van burgers met een ondersteuningsvraag basisvaardigheden.

We gaan extra inzetten op het herkennen, signaleren en doorverwijzen van burgers die ondersteuning nodig hebben in het verbeteren van basisvaardigheden. We zoeken daarvoor de samenwerking met tenminste 3 nieuwe partners per jaar die contact hebben met deze doelgroep. In die samenwerking versterken we de vaardigheid van professionals in het signaleren en doorverwijzen. Specifiek gaan we extra inzetten op ouders van kinderen met een (taal)achterstand. Zie verder doelstelling 4.

Gelet op de onderzoeken is er in Zwolle een onverminderde grote opgave in het ondersteunen van burgers met onvoldoende basisvaardigheden. We willen de bestaande ondersteuning bij basisvaardigheden de komende 4 jaren voortzetten en verder verstevigen.

Doelstelling 3 We blijven inzetten op het bieden van ondersteuning bij onvoldoende basisvaardigheden

We zetten jaarlijks in op:

Minimaal 80 nieuwe formele taaltrajecten bij ROC's. Indien van toepassing volgt een deel van de deelnemers van de taalklassen een taalstage gericht op welzijn, zelfredzaamheid en vaardigheden gericht op de arbeidsmarkt.

Minimaal 200 nieuwe non-formele taaltrajecten.

In het maatschappelijk voorveld ondersteunen we activiteiten gericht op participatie en zelfredzaamheid (informeel leren van de taal).

Datum 28 november 2017
Ons kenmerk Aan de slag met taal

Het resultaat van de monitor kan leiden tot bijstelling van de inzet en aanpak gedurende de komende 4 jaren.

4.2

Preventief

Wie het probleem van laaggeletterdheid op lange termijn wil oplossen moet investeren in het preventieve beleid. Daar ligt de sleutel om generatie overstijgende problemen op te lossen. Economisch gezien wordt het meest geïnvesteerd aan de curatieve kant. Toch lijkt er een verschuiving te komen en is er landelijk en regionaal steeds meer aandacht voor de preventieve kant van laaggeletterdheid. Binnen de gemeente Zwolle willen we de initiatieven en inzet zo verbinden dat een gebrek aan basisvaardigheden op den duur in volgende generaties niet meer voorkomt.

Datum 28 november 2017
Ons kenmerk Aan de slag met taal

4.3 Ambities gemeente Zwolle

In de strategische onderwijsagenda 2016-2020 staat de volgende belofte over het voorkomen van laaggeletterdheid: ***“We voorkomen achterstanden bij jonge kinderen om zodoende alle kinderen mee te laten komen in het onderwijs en goed voor te bereiden op deelname aan de arbeidsmarkt. We voorkomen hiermee laaggeletterdheid op latere leeftijd.”***

Door in te zetten op de doorgaande leerlijn en peuteropvang breed toegankelijk te maken, willen we ervoor zorgen dat kinderen de stimulans en zorg krijgen die ze verdienen als het gaat om hun ontwikkeling. Deze ambitie zien we ook terug in het beleidsplan voorschoolse voorzieningen 2018-2021: ***” Ambitie 1. Alle Zwolse kinderen worden voldoende door hun omgeving gestimuleerd op taal- en sociaal emotioneel gebied, waardoor ze zich van jongs af aan optimaal ontwikkelen en het oplopen van een achterstand voorkomen wordt.”***

4.4 Wat gebeurt er al?

Onderwijsachterstandenbeleid

Al sinds 1970 zijn gemeenten verantwoordelijk voor het aanbieden van programma's om onderwijsachterstanden tegen te gaan. Het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) komt voort uit onderzoeken die lieten zien dat kinderen uit lagere sociaal – economische milieus ongeacht hun talenten minder kansen hebben op een succesvolle schoolloopbaan dan kinderen uit gezinnen met een hogere sociaaleconomische status.

De landelijke OAB middelen worden verdeeld over:

- schoolbesturen van het basisonderwijs op basis van de gewichtenregeling en de impuls gelden.
- het speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Scholen krijgen voor leerlingen van ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond extra geld.
- het voortgezet onderwijs voor leerplusarrangementen.
- gemeenten. Gemeenten ontvangen geld voor met name de voorschoolse educatie (VVE) in peuteropvang en taal- en schakelklassen in het basisonderwijs.

Aanbod gemeente Zwolle

Baby's en peuters (0-4 jaar)

Jong geleerd is oud gedaan. Baby's en peuters die op jonge leeftijd gestimuleerd worden om zich te ontwikkelen, hebben later minder kans op achterstanden in hun basisvaardigheden. In de gemeente Zwolle is in de strategische onderwijsagenda de belofte uitgesproken dat alle peuters naar de peuteropvang kunnen. Deze belofte wordt waargemaakt in de vorm van het nieuwe beleid rondom voorschoolse voorzieningen. Daarnaast heeft de gemeente Zwolle een rijk VVE aanbod voor kinderen in de leeftijd van 1 jaar tot 6 jaar. Zo is er eenzijdig er 3 thuisprogramma's voor kinderen vanaf 1 tot 6 jaar en wordt er VVE op de peuteropvang aangeboden. Daarnaast biedt Travers Welzijn het programma VVE Taal en gezinThuis op VVE locaties en ook Kkinderopvang plusPlus, waarin ouders gestimuleerd worden in hun m.b.t. ontwikkelingsstimulering en opvoedvaardigheden. De stadkamer zet zich in Zwolle ook in voor de taalvaardigheid van het Zwolse kind. Zo hebben levert zij in deze leeftijdscategorie programma's als Boekstart en de VoorleesExpress.

Datum 28 november 2017
Ons kenmerk Aan de slag met taal

Basisschool (4-12 jaar)

Op de basisscholen wordt er in de kleuterklassen gebruikgemaakt van speciale VVE-programma's voor kinderen met een achterstand. Daarnaast worden de programma's VVE Taal en gezin van Travers en de VoorleesExpress van de Stadkamer ook aan kinderen in de basisschoolleeftijd aangeboden. Ook is er de Bibliotheek op School. Voor vluchtelingenkinderen zijn er speciale NT2 klassen en voor kinderen van groep 7 zijn er schakelklassen ter voorbereiding op het voortgezet onderwijs in beide gevallen wordt hier intensief met de leerlingen aan taalverhoging gewerkt.

Internationale schakelklassen (12-18 jaar)

In de leeftijd van 12 tot 18 jaar worden er door Landstede internationale schakelklassen aangeboden en heeft de stadkamer het programma Biebsearch. Daarnaast is er door Stichting Lezen en Schrijven een 16+ coördinator aangesteld. Zij houdt zich bezig met jongeren die vanwege taalachterstand mogelijk moeite hebben met entreeopleidingen of het behalen van een startkwalificatie.

4.5 Opgave met preventie

Ondanks de grote inzet op het voorkomen van achterstanden, zien we nog steeds landelijk de zorgwekkende trend dat een kwart van de leerlingen de basisschool verlaat met een taalachterstand van 2 jaar. Een groot deel van deze jongeren haalt de achterstand niet of nauwelijks meer in. In veel gevallen leidt deze achterstand tot laaggeletterdheid bij volwassenen, zodra ze niet meer naar school gaan. Ouders en school spelen een belangrijke rol in de bestrijding van laaggeletterdheid. Voor optimaal resultaat van preventieve acties is een actieve samenwerking met de ouders zeer wenselijk. In veel gevallen blijkt dit moeilijk te realiseren omdat één of beide ouders vaak zelf laaggeletterd zijn. Kinderen van ouders die zelf laaggeletterd zijn, hebben een drie keer grotere kans om op latere leeftijd zelf onder de noemer laaggeletterdheid te vallen. Het is dus belangrijk in het kader van preventie om binnen instanties die werken met onze Zwolse kinderen ook oog te hebben voor hun ouders. Is er een vermoeden van laaggeletterdheid bij ouders, dan is het zaak dat deze ouders een aanbod krijgen om hun basisvaardigheden te verbeteren. We willen de focus hierbij vooral leggen op ouders met jonge kinderen die een VVE-indicatie krijgen.

Daarnaast hebben veel laaggeletterden als kind leren lezen en schrijven, maar zijn zij laaggeletterd geworden door het slecht onderhouden van hun taalvaardigheden. Veel van deze laaggeletterden houden niet van lezen en hoeven dit op hun werk nauwelijks te doen. Om mensen vanuit deze positie weer aan het lezen te krijgen is niet eenvoudig. Daarom is ook het inzetten op het onderhouden van leesvaardigheid en leesplezier een zaak die al op jonge leeftijd van groot belang is, zodat het bestendig wordt in de toekomst. We streven er in Zwolle naar om in samenwerking met onderwijs, opvang, welzijn en bibliotheek een rijke stimulerende omgeving te bevorderen, waarin voornamelijk leesplezier centraal staat.

Doelstelling 4 extra inzet op preventie

We gaan de komende 4 jaar extra inzetten op het voorkomen van laaggeletterdheid. Voor een groot deel doen we dit door uitvoering van het beleidsplan voorschoolse voorzieningen. Daarnaast gaan we met opvanginstellingen, onderwijs, welzijn en stadkamer in overleg om onderstaande doelstelling en criteria te bestendigen in Zwolle.

Doelstelling: Onze Zwolse kinderen groeien op en een taalrijke stimulerende omgeving waarin extra aandacht wordt besteed aan het voorkomen van achterstanden bij (jonge) kinderen.

Zodanig dat:

- # kinderen in de opvang, thuis en in de klas gestimuleerd worden meer te lezen.
- # het leesplezier onder kinderen vergroot wordt
- # er in de peuteropvang aandacht is voor de basisvaardigheden van ouders
- # peuterleidsters zijn getraind op het signaleren en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid onder ouders
- # tenminste 10% van de ouders waarvan peuters een VVE-indicatie hebben bereikt worden met een taaltraject of ander ondersteuningstraject in het kader van hun basisvaardigheden.

5 Financiën

Voor volwasseneneducatie ontvangt centrumgemeente jaarlijks een budget voor de gehele regio Zwolle. Dit budget wordt jaarlijks vastgesteld en vervolgens via een verdeelsleutel verdeeld over 14 regiogemeenten, zodat elke gemeente zelfstandig een Taalpunt kan financieren. De grote gemeenten betalen op deze wijze mee aan de kleine gemeenten, die anders geen Taalpunt kunnen financieren.

Het WEB-budget voor Zwolle is jaarlijks ongeveer € 330.000. Dit bedrag is geoormerkt voor volwasseneneducatie. Hiervan wordt besteed:

- € 230.000 Formeel taalonderwijs bij de ROC's Deltion en Landstede
- € 100.000 Taalpunt

Aanvullend op het WEB-budget zijn door de raad extra middelen beschikbaar gesteld bij de perspectiefnota

- € 75.000 non-formeel taalaanbod voor de coördinatie en ondersteuning van taalvrijwilligers en informele activiteiten waarbij ervaring opgedaan kan worden met het leren van de taal.
- € 150.000 voor preventie laaggeletterdheid.

In totaal is dus een bedrag van € 555.000 per jaar beschikbaar voor het voorkomen van achterstanden en ondersteunen bij geringe basisvaardigheden.

6 Uitwerking van doelstellingen

De gemeente maakt jaarlijks afspraken met de ROC's over de besteding van het beschikbare WEB-budget voor formeel taalonderwijs.

Datum 28 november 2017
Ons kenmerk Aan de slag met taal

Stadkamer is aangesteld als budgethouder van de budgetten voor non-formeel en informeel aanbod. Dit is onderdeel van de subsidieovereenkomst tussen gemeente en Stadkamer. In de werkgroep maakt Stadkamer jaarlijks afspraken met de andere deelnemers van de werkgroep over activiteiten en de besteding van deze budgetten. Deze afspraken vastgelegd in een jaarplan van de werkgroep en worden jaarlijks geëvalueerd.

Bij het opstellen de perspectiefnota en de begroting wordt door de gemeente de werkgroep om advies gevraagd over wat er nodig is in de gezamenlijk opgave met basisvaardigheden.

De monitor (doelstelling 1) en de input van de werkgroep kan de komende jaren leiden tot bijstelling van het beleid en/of budget voor ondersteuning van basisvaardigheden.

Datum
Ons kenmerk

28 november 2017
Aan de slag met taal

Bijlage 1

Begrippen en afkortingen ([bron](#))

Analfabeet	Mensen die analfabeet zijn, zijn ongeletterd. Zij kunnen niet lezen en schrijven, in welke taal dan ook. Het aanleren van lezen en schrijven bij volwassenen vraagt specifieke vaardigheden en competenties van een docent met expertise op het gebied van alfabetisering. Analfabeet zijn is iets anders dan laaggeletterd zijn. Een functioneel analfabeet is iemand die wel technisch kan lezen en schrijven, maar deze vaardigheden in dagelijkse situaties niet of nauwelijks functioneel kan toepassen. Bijvoorbeeld het invullen van een formulier, een informatiebord op het station met aankomst- en vertrektijden lezen, of de ondertiteling op televisie begrijpen. Iemand die functioneel analfabeet is wordt ook wel laaggeletterd genoemd.
Anderstaligen	Iemand is anderstalig wanneer hij/zij een andere moedertaal heeft dan het Nederlands. Nederlands is voor deze persoon dus niet de eerste taal. De mate van geletterdheid staat hier los van. Iemand kan anderstalig zijn, maar ook het Nederlands vloeiend beheersen.
Basisvaardigheden	Basisvaardigheden zijn zijn essentiële competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent met taal, cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan en gebruik kunnen maken van ICT. Basisvaardigheden zijn belangrijk om zelfstandig te functioneren en te participeren in de samenleving en om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen.
Statushouders	Asielzoeker van wie het verzoek is ingewilligd en die een (legale) verblijfsstatus heeft gekregen in de gemeente.
Digitale vaardigheden	Digitale vaardigheden zijn vaardigheden om met digitale apparaten en programma's om te kunnen gaan. Bijvoorbeeld omgaan met computers, internet, Facebook of tekstverwerkingsprogramma's, maar ook met een mobiele telefoon, een printer enz. Deze vaardigheden hebben ook betrekking op bewust

Datum

28 november 2017

Ons kenmerk

Aan de slag met taal

	en kritisch omgaan met digitale media en het kunnen zoeken, selecteren, verwerken en gebruiken van relevante informatie uit digitale bronnen.
Formeel taalonderwijs	In de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) wordt formele educatie omschreven als educatie die wordt afgesloten met een diploma dat erkend is en gebaseerd is op de standaarden en eindtermen volwasseneneducatie. Het betreft educatieaanbod waarvoor deelnemers ter afronding een diploma of certificaat krijgen dat door het ministerie van OCW wordt erkend. Dat kan bijvoorbeeld een diploma zijn voor een opleiding Nederlandse taal of rekenen, gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs 2F. De aanbieder moet voor dit type aanbod een diploma-erkenning hebben voor opleidingen taal en rekenen die worden benoemd in de WEB. Deze trajecten worden begeleid door gecertificeerde docenten.
Non-formeel taalonderwijs	Non-formele educatie betreft educatie waarbij de trajecten niet worden afgesloten met een diploma dat erkend wordt door het ministerie van OCW. De aanbieder van non-formele educatie kan alsnog wel een diploma en/of certificaat uitgeven ter afronding van het traject. In plaats van de onderwijsinspectie, ziet de gemeente toe op de kwaliteit van dit type educatieaanbod. Non-formele educatie is bijvoorbeeld een cursus kunstgeschiedenis bij de volksuniversiteit, een taalcursus bij een vrijwilligersorganisatie of in de bibliotheek, een cursus Nederlands op de Werkvloer etc. Een aanbieder die wel diploma-erkenning heeft gekregen voor trajecten in de volwasseneneducatie, kan zowel diplomatrajecten aanbieden als trajecten die niet worden afgesloten met een diploma. Taalcoaching valt ook onder non-formele educatie.
Informele ondersteuning	Bij informele educatie gaat het om onbedoeld (niet-intentioneel) leren. Dit leren is eigenlijk een soort bijvangst van andere activiteiten. De begrippen non-formele en informele educatie worden vaak door elkaar gehaald. Taalcoaching is geen informeel leren, maar non-formeel, omdat

Datum

28 november 2017

Ons kenmerk

Aan de slag met taal

	een deelnemer gericht werkt aan taal in een laagdrempelige setting in een informele sfeer. Informeel leren is bijvoorbeeld als iemand nieuwe kennis opdoet tijdens het lezen van de krant of een gesprek met iemand voert. Informeel leren kan elk moment van de dag plaatsvinden.
Gecijferdheid	Gecijferdheid is de mate waarin iemand vaardig is in het omgaan met situaties in het dagelijks leven waarin getallen, maten en verbanden een rol spelen. Bijvoorbeeld omgaan met geld, tijd, maten, maar ook met tabellen en grafieken. Iemand is voldoende gecijferd om zelfredzaam te kunnen zijn als deze persoon functioneert op niveau 2F van het Referentiekader Taal en Rekenen. Om voldoende gecijferd (>2F) te kunnen zijn, dient iemand over rekenvaardigheid te beschikken.
Arbeidsparticipatie	Indien een inwoner een uitkering ontvangt van de gemeente o.g.v. de participatiewet dan verwachten we dat deze persoon naar vermogen meedoet in de Zwolse samenleving. We maken onderscheid in arbeidsparticipatie en maatschappelijk participatie. Arbeidsparticipatie is het economisch zelfredzaam worden door (deeltijd)werk.
Maatschappelijke participatie	Indien de afstand tot arbeid te groot is verwachten we naar vermogen maatschappelijk participatie. Zwolle wil met partners in de stad bereiken dat alle burgers naar vermogen mee kunnen doen in de samenleving, buurt of wijk. Dat kan zijn mantelzorg, vrijwilligerswerk of een onbetaalde werkervaringsplek. Maatschappelijk participatie kan daarbij een voorbereiding en opstap zijn naar betaald werk. Beheersing van de taal is een basisvoorwaarde om volop mee te kunnen doen in wonen, leren werken en zorg ontvangen.
Anderstaligen	Mensen die een andere moedertaal spreken dan het Nederlands.
Laaggeletterden	Mensen die laaggeletterd zijn, kunnen wel een beetje lezen en schrijven (in hun moedertaal), maar beheersen deze vaardigheden onvoldoende om zelfredzaam te kunnen zijn in de maatschappij. Volwassenen die onder niveau 2F zitten van het Referentiekader taal en rekenen, behoren tot de groep laaggeletterden. In Nederland zijn er 1,3 miljoen mensen laaggeletterd, waarvan 65% het Nederlands als moedertaal heeft. Dit aantal van

Datum

28 november 2017

Ons kenmerk

Aan de slag met taal

	1,3 miljoen betreft de beroepsbevolking, die bestaat uit mensen tussen 16-67 jaar oud. Mensen die alleen onvoldoende digitale vaardigheden hebben, maar wel op niveau ($\geq 2F$) geletterd en gecijferd zijn, behoren niet tot de doelgroep van laaggeletterden. Er bestaan verschillende aantallen die de omvang van laaggeletterdheid aangeven, dit komt doordat sommige groepen al dan niet worden meegerekend. Zo wordt er ook gesproken over 2,5 miljoen laaggeletterden; in dit aantal worden ook de mensen ouder dan 67 jaar meegenomen en mensen die laag digitaal vaardig of alleen laaggecijferd zijn. Iemand die de Nederlandse taal niet beheerst, enkel en alleen omdat deze persoon een andere moedertaal heeft en de Nederlandse taal (nog) niet machtig is, is niet laaggeletterd, maar anderstalig en (nog) laagtaalvaardig in het Nederlands. Iemand die alleen laag digitaal vaardig of laaggecijferd is, is niet laaggeletterd.
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs. Specifieke uitkering bedoeld voor volwassenen vanaf 18 jaar in te zetten voor analfabeten, laaggeletterden en vrijwillige inburgeraars t.b.v. taal en rekenen. Vanaf 1 januari 2018 ook voor digivaardigheden. De WEB heeft de inkoop van formeel taalonderwijs bij ROC's jarenlang verplicht gesteld. Die verplichting is afgebouwd en per 1 januari 2018 komt te vervallen. De evaluatie van de WEB wordt in de huidige kabinetsperiode opgepakt i.v.m. het voornemen het WEB-budget ongeoormerkt toe te voegen aan het gemeentefonds.
Inburgering	De overheid wil dat mensen die niet uit Nederland komen en die zich permanent willen vestigen in Nederland, actief meedoen aan de samenleving en zo snel mogelijk economisch zelfstandig zijn. Daarom is er de Wet Inburgering. In deze wet staat dat mensen die naar Nederland komen en hier wonen de Nederlandse taal moeten leren, dat zij moeten weten hoe de Nederlandse samenleving in elkaar zit en hoe zij werk kunnen vinden. Om te kunnen inburgeren is er een

Datum

28 november 2017

Ons kenmerk

Aan de slag met taal

	inburgeringsexamen. Inburgeraars zijn verplicht het examen binnen een bepaalde tijd te halen. Voor nieuwkomers die inburgeringsplichtig zijn na 1-1-2013 geldt een termijn van 3 jaar. Als iemand tussen de 18-65 jaar is en langdurig in Nederland komt wonen, dan moet diegene inburgeren. Dit betekent dus niet een tijdelijk verblijf voor werk of studie (expats bijvoorbeeld). Een persoon hoeft niet in te burgeren als: hij een Nederlands paspoort heeft, afkomstig is uit de EU, de Europese Economische Ruimte (EER), Turkije of Zwitserland; ouder is dan de pensioengerechtigde leeftijd; acht jaar of langer in Nederland woonde toen hij leerplichtig was: beschikt over Nederlandse diploma's, certificaten of bewijsstukken van een opleiding in de Nederlandse taal; jonger dan 18 jaar is.
Staatsexamen	De Staatsexamens NT2 zijn de landelijke taalexamens voor volwassenen die het Nederlands als tweede taal leren. Zij kunnen met een Diploma Staatsexamen NT2 laten zien dat zij de Nederlandse taal voldoende beheersen om in Nederland te kunnen werken of studeren. De examens staan open voor personen vanaf zeventien jaar, ongeacht nationaliteit of opleiding. De Staatsexamens NT2 bestaan uit twee programma's; Programma I en Programma II. •Programma I is bedoeld voor mensen die willen werken of studeren op mbo-3 of -4 niveau. Het taalniveau van dit programma is B1. •Programma II is voor mensen die willen werken of studeren aan het hbo of de universiteit. Het taalniveau van dit programma is B2. Het Diploma Staatsexamen NT2 geldt als startbewijs voor het reguliere Nederlandse onderwijs. Scholen en universiteiten zijn vrij in het bepalen van hun toelatingseisen aan aspirant-studenten. Het Diploma Staatsexamen NT2 is dan ook geen garantie om te worden toegelaten tot een opleiding in het vervolgonderwijs. Met het Diploma Staatsexamen NT2 kan worden voldaan aan de wettelijke taaleisen voor inburgering en naturalisatie. In plaats van de taalexamens op taalniveau A2 van het

Datum

28 november 2017

Ons kenmerk

Aan de slag met taal

	inburgeringsexamen, kiest de inburgeraar dan voor het Staatsexamen NT2, Programma I óf Programma II. Wanneer iemand inburgert met het Staatsexamen NT2, dienen ook nog de examens KNM en ONA te worden afgerond. Wanneer iemand wil naturaliseren is alleen het Staatsexamen NT2 voldoende, om de taalvaardigheid aan te tonen.
Startkwalificatie	Een startkwalificatie is het minimale niveau dat nodig wordt geacht om een volwaardige plaats op de arbeidsmarkt te verwerven. Iemand beschikt over een startkwalificatie wanneer hij een havo- of vwo-diploma of minimaal een mbo-2 diploma heeft. Het niveau van een startkwalificatie is 2F van het Referentiekader taal en rekenen.
Taalmeter	De Taalmeter geeft gemeenten, bedrijven, schuldhelpverleningsorganisaties, formulierenbrigades en andere organisaties snel een indicatie van de lees- en schrijfvaardigheid van hun cliënten, werknemers of klanten. Het is een online test met een aantal korte vragen, die deelnemers maken op een computer. De Taalmeter is geen toets. Als na het afnemen van de Taalmeter blijkt dat iemand moeite heeft met lezen en/of schrijven, dan dient door middel van een betrouwbare toets het taalniveau vastgesteld te worden (bijvoorbeeld een TOA-toets). De Taalmeter is niet bedoeld om informatie te krijgen over de taalvaardigheid van anderstaligen die de Nederlandse taal nog aan het leren zijn. Meer informatie over de Taalmeter is te vinden op www.basismeters.nl.
Taalpunt	Een Taalpunt is een plek waar taalcoaches terecht kunnen met vragen over de begeleiding van een taalleerder, advies over een passende (digi)taalcursus, overzicht van het taalaanbod in de buurt en waar geïnteresseerden zich kunnen aanmelden als taalcoach. Een Taalpunt heeft als belangrijkste taken het geven van advies en doorverwijzen. Een Taalpunt bevindt zich vaak in een bibliotheek, maar er zijn ook Taalpunten in ziekenhuizen of een UWV-locatie.
Taalvrijwilligersorganisatie	Taalvrijwilligersorganisaties en taalcoachorganisaties organiseren taalcoaching voor NT1- en NT2-leerders. Deze

Datum

28 november 2017

Ons kenmerk

Aan de slag met taal

	maatschappelijke organisaties zijn bijvoorbeeld in Zwolle Stichting Het Gilde, Travers, Humanitas, VluchtelingenWerk, maar kunnen ook individuele initiatieven zijn. Deze organisaties opereren zelfstandig of werken samen met gemeenten en professionele taalaanbieders en trainen vrijwilligers zodat zij leerders kunnen ondersteunen. De organisaties hebben taalcoachcoördinatoren die de vrijwilligers coördineren.
--	---